

De Minister van Economische Zaken & Klimaat
Directie Energie en Omgeving
Postbus 20401
2500 EK DEN HAAG

Onderwerp Reactie op adviesaanvraag Winningsplan Tietjerk 31 juli 2020
Uw kenmerk DGKE-WO / 20284886
Ons kenmerk Z230483-2020
Dienst Fysiek domein
Sector Duurzame Omgevingskwaliteit
Contact 14 058, [REDACTED]
Bijlagen -
Datum 1 juni 2021, verzonden: **02 JUNI 2021**

Excellentie,

Met deze brief reageren wij op uw verzoek van 3 december 2020 en aanvullende correspondentie tot het geven van advies in het kader van de Mijnbouwwet op het winningsplan "Tietjerk". Door het aanleveren aan uw ministerie van bijkomende informatie door Vermilion en de hiermee samenhangende verlate ontvangst van het advies van uw toezichthouder Staatstoezicht op de Mijnen (SodM), heeft u onze adviestermijn verlengd tot 18 juni 2021.

Ons advies is gebaseerd op:

- uw bovengenoemde adviesaanvraag, 3 december 2020 met kenmerk DGKE-WO / 20284886;
- "Aanvraag Instemming Winningsplan Tietjerk" van Vermilion, 31 juli 2020, versie 5.1, betreffende de gasvelden Tietjerksteradeel-Rotliegend, Tietjerksteradeel-Vlieland en Suawoude;
- het advies van TNO, 18 november 2020 met kenmerk AGE 20-10.100.
- "Aanvulling bij de aanvraag Instemming Winningsplan Tietjerk" van Vermilion, 17 maart 2021, versie 5.2;
- het advies gewijzigd winningsplan Tietjerk van Staatstoezicht op de Mijnen (SodM), 29 april 2021 met kenmerk ADV-4547 / 20256843.

Per onderdeel geven wij u onze overwegingen, gevolgd door ons advies aan u. Dit advies is steeds cursief weergegeven.

Afwijzen van gaswinning

Wij zijn tegen gaswinning in en onder de gemeente Leeuwarden.

Ons algemene standpunt is “geen gaswinning binnen de gemeente Leeuwarden” en uiteraard willen wij ook onze burens hiermee niet belasten. Wij streven zoveel en zo snel mogelijk naar inzet van duurzame energiebronnen.

- *Wij adviseren u gaswinning zo snel mogelijk af te bouwen en niet in te stemmen met de voorgestelde verruiming van gaswinning.*

Mijnbouwwet - planmatig beheer, veiligheid en effecten op leefomgeving

De mijnbouwwet biedt slechts een beperkt aantal beoordelingscriteria op basis waarvan kan worden besloten af te zien van vergunningverlening voor mijnbouwactiviteiten. Over de aspecten van technische kennis en kunde en de financiële positie van de betrokken bedrijven kunnen wij u niet adviseren. Ons advies richt zich op de manier waarop gaswinning wordt uitgevoerd, hoe dit past in de maatschappij en wat de (lokale) gevolgen van gaswinning zijn op de leefomgeving. De hierop van toepassing zijnde toetsingscriteria uit de Mijnbouwwet zijn: planmatig gebruik en beheer van de delfstoffen, veiligheid bij winning en het voorkomen (ondervangen) van negatieve effecten op natuur en milieu. Ook ons eerdere advies aan u over het winningsplan “Tietjerk” uit 2019, de voorloper van het nu voorliggende winningsplan, was gebaseerd op deze drie laatste aspecten.

Bij de onderbouwing van uw advies op het winningsplan “Tietjerk” 2019 heeft u onze adviezen deels genoemd, maar bent u daar inhoudelijk niet op ingegaan. U acteert daarbij conform het motto van de Mijnbouwwet, dat “aangetoonde winbare delfstoffen gewonnen moeten worden”. Daarbij heeft u naar ons idee te weinig aandacht voor de context en het maatschappelijk debat waarin mijnbouwactiviteiten worden uitgevoerd.

Wij zetten kanttekeningen bij het planmatig beheer en gebruik van deze gasvelden. Het bij deze adviesaanvraag gevoegde advies van TNO wordt door ons als zeer beperkt ervaren, aangezien het zich enkel richt op de gaswinning uit deze velden onder het voorliggende plan. TNO stelt geen kritische vraag of kanttekening bij het extra te winnen gasvolume van 30% en het met een periode van 30 jaar verlengen van de gaswinning. Dit is opmerkelijk aangezien het eerdere winningsplan “Tietjerk” uit 2019 (wat door TNO ook als planmatig is beschouwd) nog uitging van beëindiging van de gaswinning in deze drie gasvoorkomens per uiterlijk 31 december 2021.

Wij vragen ons af hoe twee zo verschillende winningsplannen voor dezelfde gasvelden beide planmatig kunnen zijn. De toets van TNO en het oordeel betreffende planmatigheid is naar ons idee vooral een theoretisch oordeel, passend bij wat de operator heeft ingediend, in plaats van een kritische toets. Daarbij komt dat de toets voor dit winningsplan grotendeels gebaseerd is op veronderstelde gasvoorkomens. Voorkomens waarin de aanwezigheid van een winbare hoeveelheid gas nog aangetoond moet worden en het idee is dat, bij achterblijvend resultaat, ‘fracking’ kan worden ingezet om de bodem kunstmatig geschikt te maken voor gaswinning. Tegen ‘fracking’ verzetten wij ons om milieutechnische redenen faliekant.

De vergunningaanvraag is naar onze mening te onzeker over de gasvoorkomens waaruit gewonnen wordt, het te winnen gasvolume en de plaatsen waar nieuwe boringen worden voorzien. Het plan bevat te veel open einden.

Indien u de gaswinning in dit grote gebied met vele gasvoorkomens inclusief nieuwe prospects en gedurende deze lange periode van 30 jaar op basis van dit winningsplan vergunt, geeft u Vermilion feitelijk "carte blanche" voor gaswinning. Hiermee verliest de overheid sturing en grip op het gasbeleid. Daarbij komt dat een vergunningsperiode van 30 jaar de kansen op financiële claims ter compensatie van verloren rechten door Vermilion substantieel vergroot. Het komt nu reeds voor dat gaswinners claims indienen op basis van verloren rechten door beleidswijzigingen van de overheid. Des te langer de termijn is waarover Vermilion eventuele rechten ontvangt, des te groter de kans op claims door Vermilion op een later moment, bij een wijziging van inzichten.

- *Wij adviseren u meer aandacht te geven aan de inhoud van de toets van planmatig beheer, niet in te stemmen met dit winningsplan met deze open einden en kritisch te zijn op het geleverde advies van TNO.*
- *Wij adviseren u geen vergunning te verlenen op dit winningsplan door de grote kans op financiële claims van Vermilion bij verlies van vergunde rechten.*

Wij zien planmatig beheer in het grotere geheel van ondergrondse voorraden en het gebruik daarvan. De beoordeling over planmatigheid moet zich niet richten op het productieproces maar op het gebruik en het maatschappelijk effect van deze winning. De beoordeling zou onderbouwd antwoord moeten geven op de vraag hoe deze winning bijdraagt aan een betere samenleving en hoe deze past bij de actuele maatschappelijke opgaven, zoals de energietransitie.

Wij nemen aan dat u kennis heeft van ondergrondse gasvoorraden, ideeën heeft over de inzet van aardgas en stuurt op een winningsverloop dat daarbij hoort.

- *Wij adviseren u invulling te geven aan uw rol als minister van Economische zaken en klimaat. Op basis van de noodzaak tot energietransitie en de aanwezige, algemeen bekende energiebronnen zult u inzichtelijk hebben wat nodig is in het kader van deze transitie. Het is uw verantwoordelijkheid te toetsen of deze (voor ons onverwachte) extra hoeveelheid winbaar aardgas inderdaad nog nodig is als onderdeel van deze energietransitie. Op voorhand stellen wij daar vraagtekens bij.*

Over veilig produceren met oude installaties en de vraag hoe u en uw toezichthouder Staatstoezicht op de Mijnen vormgeven aan de controlerende taak hebben wij uw ministerie begin 2020 vragen gesteld. Er is hierover diverse malen contact geweest tussen uw ministerie en onze gemeente, waarna wij in december 2020 uw schriftelijke reactie ontvangen hebben.

Wij vragen u blijvend te investeren in controle op veiligheid en op borging van het juist functioneren van oude(re) installaties. Veiligheid ontstaat bij een goede combinatie van fysieke omstandigheden en menselijk handelen. Afnemende productievolumes en -drukken kunnen fysiek resulteren in een lager risicoprofiel. Dat mag echter niet leiden tot afname van de risicoperceptie en zo resulteren in uitstel van (onderhouds)maatregelen.

- *Wij adviseren u aandacht te hebben voor veiligheid, zowel bij het (her)opstarten van gaswinning, tijdens de volledige exploitatie als in de eindfase van de winning, en voor overheden en andere geïnteresseerden inzichtelijk te maken hoe deze aandacht voor veiligheid vorm krijgt en uitgevoerd wordt.*

Qua milieubelasting en klimaateffecten betreft u de manier van winnen in uw oordeel. U spreekt zich daarbij echter niet uit over de effecten van gebruik van het gewonnen aardgas. Dat bevreedt ons.

Naar onze mening dient u uw aandacht niet alleen te richten op CO₂ gevormd tijdens de winningsactiviteiten, u zult ook een oordeel moeten hebben over de effecten van het uiteindelijke gebruik van aardgas.

Het is evident dat het gebruik van aardgas negatieve effecten heeft op het milieu door de omzetting via verbranding in CO₂. Zeker omdat aardgas een fossiele bron is. Aardgaswinning voegt extra koolstof toe aan de leefomgeving. Het gevolg is dat de hoeveelheid koolstof in de leefomgeving verder toeneemt waardoor er nog meer en uitgebreidere maatregelen nodig zijn om deze extra uitstoot te compenseren ter voorkoming van verdere opwarming van de aarde. De in dit winningsplan voorgestelde gaswinning vergroot de komende tien jaar de CO₂-uitstoot in Nederland tot 1 % per jaar (ten opzichte van het niveau van 2019). Wij vinden dit niet passen bij de maatschappelijke verduurzamingsvraag en de doelstellingen van het klimaatakkoord. Met deze aanpak geeft u geen prikkel voor duurzame alternatieven en impliceert u zelfs in de komende tientallen jaren nog steeds een centrale rol voor aardgas als energiebron.

- *Wij adviseren u opvolging te geven aan internationale klimaatafspraken. Wij vragen in uw oordeel niet alleen het meewegen van de negatieve milieuaspecten tijdens de productie, maar zeker ook die van het gebruik van aardgas. Wij verwachten dat u uw instemmingsbesluit voor de uitbreiding van deze gaswinning hieraan toetst en voorziet van een inhoudelijke onderbouwing. Waarbij u ook inzicht geeft in de vraag waarom deze uitbreiding van gaswinning en de bijbehorende toename van CO₂-uitstoot in Nederland tot 1 % in de komende tien jaar gerechtvaardigd zou zijn.*

In geval u ondanks ons negatieve advies onverhoopt toch mocht overwegen in te stemmen met uitbreiding van gaswinning, vragen wij u vooral ons advies inzake de maatschappelijke context en enkele inhoudelijke punten goed ter harte te nemen en deze onderwerpen een volwaardige plaats te geven in uw afweging bij vergunningverlening.

Maatschappelijke context

Wij zien dat het zwartepunt van de effecten in onze buurgemeente ligt en dat deze effecten omvangrijk zijn. Door de grote schade die door aardgaswinning en aardbevingen is aangericht in het nabijgelegen Groningen is het duidelijk en begrijpelijk dat in onze buurgemeente hierdoor onrust is ontstaan, zowel onder de burgers als in de gemeenteraad. Wij sluiten ook in onze gemeente maatschappelijke onrust niet uit. Met het verschuiven van de focus van gaswinning van het Groningerveld naar de “kleine” velden in onze woonomgeving zien wij de maatschappelijke onrust in onze regio breed en snel toenemen. Bij het adresseren van deze onrust, rekenen wij op uw steun. Het afkalvend draagvlak voor gaswinning en bijbehorende maatschappelijke krachten en processen zijn van blijvende aard. Hoewel de Mijnbouwwet daar mogelijk weinig ruimte voor biedt, dient u deze maatschappelijke context een volwaardige plaats te geven bij uw afweging tot vergunningverlening. Wij benadrukken dat alle betrokken partijen (waaronder: gemeente, provincie, omliggende bedrijven, natuurbeheerorganisaties, burgers) zowel vooraf als tijdens een eventuele gaswinning adequaat geïnformeerd dienen te worden over de voorgenomen activiteiten. Hierbij behoort ook een onderbouwing over de noodzaak tot gaswinning en de reden waarom negatieve effecten op de woonomgeving blijkbaar acceptabel zouden zijn.

Dit is nadrukkelijk een verantwoordelijkheid voor de initiatiefnemer(s), uw ministerie als vergunningverlener en beoordelaar van dit plan en tevens SodM als nationale toezichthouder.

Op basis van ervaringen heeft Vermilion op ons niet de indruk gewekt deze taak serieus te nemen.

- *Wij adviseren u om breed aandacht te hebben voor maatschappelijke zaken en communicatie en de maatschappelijke context een volwaardige plaats te geven in uw afweging bij vergunningverlening.*

In het winningsplan geeft Vermilion aan de “Gedragscode gaswinning kleine velden” te onderschrijven. Wij gaan er daarbij vanuit dat deze code van toepassing is op het gehele winningsplan waardoor zowel de bestaande als de nieuwe winningen onder deze richtlijn vallen.

Mocht u overgaan tot vergunningverlening dan verwachten wij dat Vermilion het voortouw neemt in het vormgeven van deze gedragscode om te komen tot een “projectafstemmingsprogramma”.

- *Wij adviseren u mede met het oog op de maatschappelijke onrust streng toe te zien op een goede invulling van deze gedragscode. Wij vragen u deze door Vermilion genoemde gedragscode specifiek op te nemen in uw vergunning en daarop actief te handhaven, indien u overgaat tot vergunningverlening op dit winningsplan.*
- *Wij adviseren u met klem na te denken over terugvloeiën van revenuen naar het gebied en hiervoor een goede aanpak te ontwikkelen voor zowel de bestaande gaswinning als eventuele uitbreidingen. Hierover dienen met zowel Vermilion als de gebiedspartijen goede en gedragen afspraken te worden gemaakt.*

Enkele inhoudelijke punten

Tot slot enkele inhoudelijke opmerkingen aangaande zaken of onjuistheden die ons zijn opgevallen of bezighouden. Overigens zijn er mogelijk meer onjuistheden of discrepanties. Wij vragen u kritisch te zijn op eventuele andere onjuistheden.

Fracken: paragraaf 3.5 bz 27. In het winningsplan wordt verondersteld dat fracken in de Vlieland- en Ten Boer-formatie (Rotliegend) mogelijk nodig is, ook in de Slochteren-formatie (Rotliegend) wordt dit niet geheel uitgesloten. Fracken is een behandeling waarbij bodemvreemde stoffen in de ondergrond worden gebracht om de doorlatendheid van de bodem te vergroten en de gastoestroom te verbeteren. Wij beschouwen fracken als uiterst onwenselijk. Naast de milieuhygiënische belasting van de ondergrond, zijn er ook grenzen aan het gebruik van de ondergrond. Niet altijd en overal is het nodig het natuurlijke systeem naar de hand te zetten; zeker niet om de laatste feitelijk onwinbare restanten aardgas toch te kunnen “oogsten”.

- *indien u overgaat tot vergunningverlening adviseren wij u in ieder geval het fracken niet toe te staan.*

De beëindiging van de winningen: paragraaf 5.6 blz. 42 en paragraaf 6.7.4.- blz. 54. Voor de beëindiging van gaswinning worden verschillende criteria gehanteerd.

Eenzijds is sprake van het sturen op drukval in het reservoir (met het oog op stabiliteit van de gasreservoirs dient 50% van het gas achter te blijven, of een restdruk in het reservoir van 140 bar), anderzijds is sprake van winning tot dit voor Vermilion economisch niet meer rendabel is. Dit geeft een onduidelijk beeld en verhoudt zich slecht met een planmatig reservoirbeheer. Daarnaast zijn wij geen voorstander van het sturen van gaswinning enkel op economisch rendement. Ook de aanvullende informatie van Vermilion van maart 2021 is hier niet duidelijk over. In deze informatie wordt op bladzijde 5 alleen gerefereerd aan een restant reservoirdruk van 140 bar in de nieuwe deelvoorkomens waarin nu nog geen gas aangetoond is.

Onze voorkeur gaat uit naar eenduidige uniforme criteria, gebaseerd op een onderbouwde noodzaak van gaswinning en een veilig en verantwoord beheer van het gasreservoir en de leefomgeving.

- *Wij adviseren u, indien u overgaat tot vergunningverlening op dit winningsplan, de criteria tot beëindiging van de gaswinning voor alle putten in dit winningsplan gelijk te trekken, deze niet van economische aard te laten zijn en op te nemen in de vergunning.*

Geothermie: paragraaf 4.4 blz. 35. Hier is vermeld: "Er is momenteel geen geothermieproject in de directe omgeving van de voorkomens in dit winningsplan". Wij kennen echter de opsporingsprojecten voor geothermie "Friesland Midden" en "Leeuwarden 5" die (gedeeltelijk) betrekking hebben op dit gebied en zien derhalve wel een samenhang met geothermie.

- *Wij adviseren u Vermilion te bevragen op de samenhang met geothermie en deze gegevens op een correcte manier in het winningsplan op te nemen, of in het winningsplan onderbouwd aan te geven waarom geen sprake is van samenhang met deze geothermieprojecten.*

Monitoring bodemtrillingen: paragraaf 7.4, blz. 60. De tekst veronderstelt dat de trillingsmeetpunten aanwezig zijn, maar de kaart toont aan dat deze grotendeels de status "gepland" hebben. Aanvullende informatie van uw zijde onderbouwt dat deze meetpunten intussen zijn gerealiseerd.

- *Wij vragen u dit in het winningsplan te laten verduidelijken.*

Wij nemen aan hiermee aan uw verzoek te hebben voldaan en verwachten (uw reactie op) onze adviezen terug te zien in uw eindoordeel. Indien u nog vragen heeft of aanvullende informatie wilt zijn wij uiteraard bereid tot een nadere toelichting.

Hoogachtend,

burgemeester en wethouders van Leeuwarden,

burgemeester,

secretaris,

